

Η διεθνής κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας (Στέλιος Βασιλειάδης, Θεολόγος, MSc Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/21IEDDe>]

1.2 Διάκριση Θρησκείας, Πεποιθήσεων, Ιδεών και Γνώμης.

Το άρθρο 9 παρ.1 Ε.Σ.Δ.Α. ορίζει ότι «Παν πρόσωπον δικαιούται...την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων».

Η διάκριση μεταξύ “Θρησκείας” και “Πεποιθήσεων δεν είναι ευκρινής στην Ε.Σ.Δ.Α. Αν επιχειρούσε πάντως κάποιος να οριοθετήσει αυτές τις δύο έννοιες θα μπορούσε να αναφέρει ότι οι “Πεποιθήσεις” αποτελούν ευρύτερη έννοια από την “Θρησκεία” γιατί εμπεριέχει -εκτός των θρησκευτικών πεποιθήσεων- και άλλες πεποιθήσεις «που έχει ένα άτομο για την ζωή και ποίο συγκεκριμένα για την ανθρώπινη συμπεριφορά στην κοινωνία[15]».

Από την άλλη πλευρά, είναι δεδομένη στην νομολογία η διαφοροποίηση των “Πεποιθήσεων” από τις “Γνώμες” και τις “Ιδέες”, οι οποίες προστατεύονται από το άρθρο 10 της Ε.Σ.Δ.Α.

Ως “Πεποιθήσεις” ορίζονται οι αντιλήψεις του ατόμου «για την ζωή και ειδικότερα για την συμπεριφορά του ανθρώπου μέσα στην κοινωνία», η οποία συγκεντρώνει επαρκή βαθμό “πειστικότητας”, “σοβαρότητας”, “συνοχής” και “σημασίας” και παράλληλα δεν αντίκειται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με κάποιο θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Αντίθετα, οι “Ιδέες” δεν πληρούν τον επαρκή βαθμό “πειστικότητας”, “σοβαρότητας” και “συνοχής” και “σημασίας”. Ενώ, οι “Γνώμες” δεν αφορούν τα «σοβαρά και σημαντικά ζητήματα της ζωής και της ανθρώπινης συμπεριφοράς[16]».

1.3 Οι Θρησκευτικές Πεποιθήσεις.

Η Επιτροπή και το Δικαστήριο αποφαινόμενοι παγίως, ότι στο άρθρο 9 παρ.1 Ε.Σ.Δ.Α. εμπίπτουν οι παραδοσιακές θρησκείες όπως ο Χριστιανισμός[17], ο Ισλαμισμός, ο Ινδουισμός, ο Βουδισμός, ο Ιουδαϊσμός, η θρησκεία των Σιχ, και των χριστιανών μαρτύρων του Ιεχωβά με το επιχείρημα ότι είναι ευρέως διαδεδομένες.

Αν οι θρησκευτικές πεποιθήσεις δεν είναι διαδεδομένες αλλά “προσωποπαγείς” τότε οι πιθανότητες προστασίας τους από το άρθρο 9 Ε.Σ.Δ.Α. είναι ουσιαστικά ελάχιστες. Σε περίπτωση που οι πεποιθήσεις είναι μεν διαδεδομένες αλλά

νεοεμφανιζόμενες τότε το βάρος της αποδείξεως βαρύνει τα ίδια τα κινήματα ή τους ίδιους τους ιθύνοντες των “νέων θρησκευτικών κινήματων”.

1.4 Το δικαίωμα της εκδήλωσης πεποιθήσεων και οι περιορισμοί του.

Από την διάρθρωση της διάταξης του άρθρου 9 Ε.Σ.Δ.Α. ως προς το «forum externum» προκύπτουν οι ακόλουθες 2 κύριες ενότητες : “το δικαίωμα της εκδήλωσης” και οι “περιορισμοί” του. Το δικαίωμα της εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων είναι καθοριστικής σημασίας για την κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας των μειονοτήτων στην Ευρώπη. Το άρθρο 9 Ε.Σ.Δ.Α. περιλαμβάνει την αναλυτική καταγραφή των τρόπων και των μορφών εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Η δε νομολογία περιλαμβάνει την (περιοριστική) ερμηνεία της έννοιας “εκδήλωση” στην Ε.Σ.Δ.Α. κάτι που δεν συνέβη με την αντίστοιχη έννοια της «ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας».

Κρίσιμη είναι στο σημείο αυτό η διάκριση ανάμεσα στην πίεση συμμόρφωσης σε γενικά και θρησκευτικά ουδέτερα μέτρα (π.χ. η υποχρέωση του εκπαιδευτικού για τήρηση του ωραρίου ακόμα και αν συμπίπτει με τις ώρες προσευχής και η υποχρέωση συμμόρφωσης στους κανόνες ενδυμασίας των Πανεπιστημίων) και στην πίεση που ασκείται για αμιγώς θρησκευτικές πράξεις. Μόνον όταν το άτομο υφίσταται πίεση για τις τελευταίες, παραβιάζεται η “αρνητική” θρησκευτική ελευθερία.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 15 Ε.Σ.Δ.Α. ορίζει τα ακόλουθα «Εν περιπτώσει πολέμου ή ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωήν του Έθνους έκαστον Υψιλόν Συμβαλλόμενον Μέρος δύναται να λάβει μέτρα κατά παράβασιν των υπό της παρούσης Συμβάσεως προβλεπομένων υποχρεώσεων, εν τω απαιτουμένω υπό της καταστάσεως απολύτως αναγκαίω ορίω και υπό τον όρον όπως τα μέτρα τούτα μη αντιτίθεντα εις τας άλλας υποχρεώσεις τα απορρέουσας εκ του διεθνούς δικαίου». Ο συγκεκριμένος περιορισμός αφορά όλα σχεδόν τα προστατευόμενα από την Ε.Σ.Δ.Α.[18] δικαιώματα και στόχο έχει να ρυθμίσει την σύγκρουση ανάμεσα στα δικαιώματα που εγγυάται η Ε.Σ.Δ.Α και στο εθνικό συμφέρον[19].

Στα πλαίσια του άρθρου 9 Ε.Σ.Δ.Α οι “ειδικοί περιορισμοί” σχετικά με την εκδήλωση πεποιθήσεων πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες 3 προϋποθέσεις : α) να προβλέπονται από τον νόμο, β) να υπηρετούν έναν θεμιτό σκοπό (δημόσιο ή ιδιωτικό συμφέρον) και ειδικότερα την δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της δημόσιας τάξης, την υγεία, την ηθική, τα δικαιώματα των ελευθεριών των άλλων, γ) να είναι αναγκαία μέσα σε μία δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή να συντρέχουν της αναγκαιότητας του περιοριστικού μέτρου, της συμβατότητας του μέτρου με

μία δημοκρατική κοινωνία και της αναλογικότητας του μέτρου ως μέσου επίτευξης του θεμιτού σκοπού.

Στην περίπτωση της “θρησκείας” πρέπει να προβλέπονται από τον νόμο με χαρακτηριστικό παράδειγμα την υπόθεση «Κοκκινάκης»[20].

[Συνεχίζεται]

[15] ΕυρΕΔΑ, Υπόθεση Campbell and Cosans κατά Ηνωμένου Βασιλείου, αρ.προσφυγών 7511/76 και 7743/76, serie B αρ.42, παρ.92 (Έκθεση, 16.5.1980).

[16] ΕυρΕΔΑ, Απόφαση Campbell et Cosans, ό.π., παρ.36. Βλ.G. Gonzallez,ό.π.,σ.19-20.

[17] Για την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία βλ. ΕυρΔΔΑ, Απόφαση Καθολική Εκκλησία των Χανίων, 16.12.1997, Recueil 1997-VIII.

[18] Βλ. Π.Νάσκου- Περράκη, Το άρθρο 15 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Θεωρητική και νομολογική προσέγγιση, Αθήνα-Κομοτηνή, Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1987, σ.139-153.

[19] Όπως παρατηρεί ο F. Rigaux (« La liberte d' expression. Introduction generale», 4 RTDH (1993), σ.3-22, (ιδίως σ.16-17).

[20] Για την Απόφαση Κοκκινάκης Βλ. Κ. Κυριαζόπουλος, «Ελευθερία διάδοσης θρησκείας και επικρατούσα θρησκεία» στο: Χ. Παπαστάθης(επιμ.), Θρησκευτική ελευθερία και επικρατούσα θρησκεία, Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 2000,σ.51-66.